

ПЛАТФОРМА 8

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ТА ПРАВОВИЙ ВИМІР СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

УДК 168.522

Білик Н. І.

*к. і. н., доцент кафедри документознавства,
інформаційної діяльності та українознавства
Тернопільський національний економічний університет*

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ У КОНЦЕПЦІЇ БОГДАНА ЛЕПКОГО

Богдан Лепкий (1872–1941), один із визначних діячів українського національного відродження ХХ століття, у своїх творах обґрунтував необхідність збереження культурної спадщини українського народу як складової державотворення.

Завданням студії є введення до наукового обігу публікацій митця, надрукованих на сторінках газети «Українське слово», видання української еміграції в Німеччині. Об'єктом вивчення стало питання збереження культурної спадщини в концепції Б. Лепкого.

У 1920 р. «Українська громада» Берліна заснувала пресовий орган української еміграції «Нове слово», згодом його назву змінено на «Українське слово» (1921–1923). Б. Лепкий, як член редакції, активно співпрацював із виданням, що обстоювало «ідею незалежності і суверенності Української Держави і Гетьманство як найбільш відповідну форму державного устрою України» [2, 4]. На сторінках часопису опубліковано понад 70 публіцистичних та художніх творів Б. Лепкого. Ці публікації віддзеркалили патріотичні прагнення української еміграції. Зокрема, тісне знайомство з колишнім гетьманом України П. Скоропадським, колишнім головою ЗУНР Є. Петрушевичем, професором І. Мірчуком та іншими представниками української культурної й політичної еліти відіграло вагомую роль у становленні соборницьких поглядів діяча на межі 20–30-х рр. ХХ ст.

Упродовж 1921–1922 рр. Б. Лепкий опублікував 47 «передовиць» на сторінках «Українського слова», в яких із притаманною йому образністю та емоційністю знайомив читачів з суспільно-політичними подіями в Галичині та на «великій Україні», прогнозував їх наслідки для майбутнього. Навіть їх назви: «Большевизм–Україна–Європа», «Червона легенда», «Справа Східної Галичини перед Лігою Націй», «Бережімся», «Трагедія України», «На рятунок української державності», «Національна свідомість» тощо, – промовисто говорять про провідну ідею утвердження українства та України на карті Європи, про прагнення автора виховати сповненого національної гідності українця, творця української держави в майбутньому.

Виступаючи на захист української ідеї, публіцист закликав усі політичні партії записати першим пунктом до своїх програм тезу «Самостійна українська держава» і цим закласти фундамент під майбутню державну незалежність України. Та, насамперед, слова Лепкого-публіциста

були звернені до широкого загалу, від глибини національного самоусвідомлення якого залежала українська незалежність у ХХ ст.

У контексті культурологічної проблематики варто виділити публікацію митця «Рятуймо нашу старовину», що вийшла друком у 1921 році в числі 51 згаданого часопису. Провідною в статті стала теза **«без культурної самостійності не може бути правдивої самостійності державної»**, що було надзвичайно актуальним у час революційних подій в Україні, яка потерпала від масових грабежів та «дикого вандалізму» на теренах панських маєтків. За словами Б. Лепкого, знищення творів мистецтва «являється неабиякою втратою в нашому культурному бюджеті», «розтратою національного стану посідання» [1, 1].

У руйнуванні архітектурних пам'яток, вивезенні колекцій рукописів, стародруків, ікон, зброї, старовинного одягу та інших культурних надбань українства Б. Лепкий вбачав загрозу становленню української держави, громадяни якої не матимуть високого рівня національної ідентичності, що формується на основі збереженої культурної спадщини, і від якого залежатиме в майбутньому утвердження української нації у світі. Тому публіцист звернувся до тогочасної влади в Україні зі словами: «Невже ж панове комісари не бачили, що, руйнуючи гнізда буржуїв, руйнують і нівечать джерела будучої культури?» [1, 1]. Серед опонентів Б. Лепкий мав надію побачити тих, хто «знаходить розкіш і задоволення не тільки в плачу і стонах катованих жертв, але також в розмовах на культурні теми». Акцентуючи на цьому увагу, Б. Лепкий пророче передбачив майбутню бідність історико-культурних експозицій у музеях, що стало наслідком не лише трагічної історії ХХ ст., а й антиукраїнської політики більшовиків, свідомо спрямованої на створення інтелектуальних «прогалин» у національній культурі українців.

Водночас, публіцист торкнувся проблеми вивезення культурних цінностей з України й закликав українську еміграцію створити «Гуртки опіки над українською старовиною», викупити «такі речі... з чужих рук» і, таким чином, зберегти для нащадків. Сам Б. Лепкий упродовж багатьох років, незважаючи на невисокі вчительські заробітки, зібрав велику колекцію української сакральної культури, декоративно-ужиткового та сучасного мистецтва. Перебуваючи в еміграції, попри воєнні лихоліття та матеріальні нестатки, діяч купував рідкісні стародруки, які згодом поповнили його приватний «музей» у Кракові.

У культурологічній концепції Б. Лепкого проблема українства розглядалась через призму розуміння провідної ролі культурної спадщини у процесі державотворення українського народу. Цю думку в концентрованому вигляді відображено на сторінках статті «Рятуймо нашу старовину», в кінці якої автор наголосив на необхідності збереження пам'яток духовності, інакше «попадемо в культурну залежність від заграниці, а в першій мірі від наших сусідів-ворогів».

За словами сучасника, Богдан Лепкий був більше «культурником», ніж «політиком» [3 : ІХ–ХІІ]. На нашу думку, ці поняття однаково близькі особі митця. Майстерно володіючи словом, Б. Лепкий своїми творами будив патріотичні почуття в українському суспільстві, тим самим відіграв роль одного з ідеологів українського національно-визвольного руху ХХ ст.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лепкий Б. Рятуймо нашу старовину // *Українське слово*. – 1921. – Ч. 51. – С. 1. (При цитуванні збережено оригінальність лексики та стилістики, притаманної автору, тоді як пунктуацію змінено до чинних норм. – Н.Б.).
2. Оповідка про відкриття передплати на часопис «Українське слово» // *Українське слово*. – 1921. – Ч. 5. – С. 4.
3. Верниволя В. Богдан Лепкий (нарис літературної діяльності і спроба характеристики письменника за двадцять п'ять літ його письменницької праці) // Лепкий Б. Писання : Твори в 2 т. – Т.1. – Київ, Ляйпціг : Українська накладня, 1922. – С. I–IXXVII.

УДК 32:81'272](477)

Блашків О. В.

канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри документознавства,
інформаційної діяльності та українознавства
Тернопільський національний економічний університет

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА МОВА В ОЦІНЦІ ПРЕДСТАВНИКІВ МОДЕРНІСТСЬКОЇ І ПРИМОРДІАЛІСТСЬКОЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ШКІЛ

За влучним висловом американського політолога Джона Кадвела Колхоуна, що дійсно піддається розглядові на рівні загальних, теоретичних побудов – це чинники, які призводять до постійного виникнення й відновлення націоналізму як центрального дискурсивного утворення новітнього світу. Це не дає [універсального] пояснення всіх проявів чи рис націоналістичного дискурсу, проте створює умови для того, щоб зробити перший крок у спробах зрозуміти, чому він існує і залишається впливовим [3].

В сучасних теоріях нації і націоналізму вирізняють такі напрями, як конструктивістський (модерністські теорії), якому протиставляються примордіалістські (переніалістські) погляди, етносимволізм, постмодернізм.

Основним об'єктом критики дослідників стає поширений стереотип споконвічної данності мови, що лежить в основі будь-якого націоналізму та національної ідентичності.

Непросто викласти феєричну картину з теорій та думок, що побутують серед прихильників конструктивістської перспективи. Якщо коротко описати весь спектр сучасних уявлень модерністів, то маємо школу дослідників з найрадикальнішими сучасними уявленнями про націю і мову, які стверджують, що національна мова виступає дискурсивною конструкцією (Гобсбаум) і, як і нації взагалі, є випадковим феноменом, якого б не виникло, якби не поява Канта та Фіхте; так і значно поміркованіших (Андерсон), які розглядають національну мову есенціалістськи, просто як данність, загальну основу, на якій може бути вибудована решта національної ідентичності, а сама поява націоналізму для них є природною.

Важливо відмітити, що конструктивістська думка, засновником сучасних модерністських теорій якої вважають Ернеста Ренана, французького філософа, філолога та історика релігії, схиляється до визнання національної мови не